

biblio.ugent.be

The UGent Institutional Repository is the electronic archiving and dissemination platform for all UGent research publications. Ghent University has implemented a mandate stipulating that all academic publications of UGent researchers should be deposited and archived in this repository. Except for items where current copyright restrictions apply, these papers are available in Open Access.

This item is the archived peer-reviewed author-version of:

Pepi Burgos. 2018. Non-native pronunciation: Patterns of learner variation in Spanish-accented Dutch, Utrecht: LOT. [book review]

Ellen Simon

Nederlandse Taalkunde 24.1 (2019)

To refer to or to cite this work, please use the citation to the published version:

Simon, Ellen. (2019). Pepi Burgos. 2018. Non-native pronunciation: Patterns of learner variation in Spanish-accented Dutch, Utrecht: LOT. [book review], *Nederlandse Taalkunde* 24.1, pp. 127-130.

Pepi Burgos. 2018. Non-native pronunciation: Patterns of learner variation in Spanish-accented Dutch, Utrecht: LOT.

Ellen Simon

De moeilijkheden die leerders ervaren wanneer ze een nieuwe taal onder de knie willen krijgen is een veelbesproken onderwerp in het onderzoek naar fonologische verwerving. Eerder onderzoek heeft overtuigend aangetoond dat de verwerving van de uitspraak van een nieuwe taal slechts voor een kleine minderheid van de leerders tot een moedertalige uitspraak leidt, dat uitspraak de component bij uitstek is waarbij het verwervingsproces wordt bepaald door de leeftijd van de leerder, diens motivatie en taalaanleg en dat niet enkel kwantiteit maar vooral kwaliteit van de input het leerproces cruciaal beïnvloedt. Het onderzoek richtte zich voornamelijk op de analyse van spraakproducties en -percepties van anderstalige leerders. Studies binnen deze onderzoekslijn beoogden antwoorden te bieden op vragen zoals 'Welke aspecten van de uitspraak van de doeltaal zijn het moeilijkst te verwerven voor moedertaalsprekers van brontaal X?', 'Hoe percipiëren leerders de klanken van de doeltaal?' en 'Hoe kunnen we deze percepties voorspellen?'. Recent zien we echter een groeiende interesse voor precies het omgekeerde proces, namelijk hoe moedertaalsprekers de spraak van anderstaligen percipiëren. In deze tweede onderzoekslijn staan andere vragen centraal, zoals 'Hoe verstaanbaar is de spraak van anderstaligen?', 'Wat zijn de (akoestisch-fonetische) oorzaken van verminderde verstaanbaarheid van anderstalige spraak?' en 'Wat zijn de effecten van anderstalige spraak op de luisteraar?'. In haar dissertatie vertrekt Pepi Burgos vanuit een analyse van producties van anderstalige spraak, waarna ze overgaat tot het analyseren van de perceptie van deze anderstalige spraak door moedertaalsprekers. Haar boek situeert zich dus binnen beide onderzoekslijnen en levert op die manier een belangrijke bijdrage aan het onderzoek naar de spraak van anderstalige leerders.

Aan de hand van vijf studies belicht Burgos verschillende aspecten van de spraak van een groep Spaanstalige leerders van het Nederlands in Nederland. De eerste twee studies behandelen productie: in hoofdstuk 2 onderzoekt Burgos aan de hand van een zelf samengesteld corpus de segmentele foutenpatronen in de Nederlandse uitspraak van Spaanstalige leerders, zowel op het gebied van consonanten als van vocalen. Uit deze analyse, gebaseerd op fonetische transcripties van twee onafhankelijke beoordelaars, blijkt dat de leerders in het algemeen meer 'fouten' maken tegen Nederlandse vocalen dan tegen consonanten en dat vocalen ook langer dan consonanten op een niet-moedertalige wijze worden uitgesproken. Om die reden focust de rest van de dissertatie dan ook op vocalen. Hoofdstuk 3 bevat een akoestische analyse van de klinkers van dezelfde leerders in termen van duur en spectrum. Alle monoftongen en diftongen van het Nederlands met uitsluiting van de sjwa

worden gepresenteerd in monosyllabische woorden en voorgelezen door de participanten. Een vergelijking van de akoestische kenmerken van deze klinkers met de Nederlandse klinkers van moedertaalsprekers uit Van der Harst (2011) toont aan dat de leerders doorgaans weliswaar een onderscheid maken tussen fonologisch korte en lange vocalen in het Nederlands, maar dat ze de klinkers gemiddeld significant langer uitspreken dan moedertaalsprekers. Wat klinkerkwaliteit betreft, produceren de Spaanstalige leerders de subtiële spectrale verschillen tussen verschillende Nederlandse klinkers niet, maar gebruiken ze klinkerduur om—op niet-moedertalige wijze—het contrast te produceren tussen klinkers in paren zoals /a/-/a:/, /i/-/i:/ en /y/-/y:/. In hoofdstukken 4 en 5 wordt dan onderzocht hoe moedertaalsprekers van het Nederlands de Nederlandse klinkers van Spaanstalige leerders percipiëren. In een eerste studie worden de klinkers uit hoofdstuk 3 door middel van crowdsourcing voorgelegd aan een grote groep naïeve Nederlandstalige luisteraars, aan wie gevraagd wordt auditieve stimuli die binnen een webapplicatie worden gepresenteerd zo getrouw mogelijk te transcriberen. De resultaten tonen aan dat de transcripties in de lijn liggen van de akoestische eigenschappen van de geproduceerde klinkers. Zo worden bijvoorbeeld dezelfde asymmetrische verwarringen vastgesteld bij de klinkerparen <a>-<aa> en <i>-<ie>, waar de doelklinker <a> vaker als <aa> en de klinker <i> vaker als <ie> werden getranscribeerd dan andersom. Burgos stelt ook een discrepantie vast: terwijl de akoestische analyse aangeeft dat de klinkers van de leerders veel langer zijn dan die van moedertaalsprekers, blijkt dit doorgaans niet uit de transcripties van de luisteraars. Burgos leidt hieruit af dat de luisteraars klinkerduur ‘op een af andere manier’ (“somehow”) normaliseren, met weinig gevolgen voor woordherkenning of verstaanbaarheid. Hier kan men wel een methodologische bedenking maken: hoewel crowdsourcing, zoals Burgos zelf aangeeft, een innovatieve manier is om oordelen van een groot aantal luisteraars te verzamelen, is het onduidelijk in welke mate de luisteraars de instructies precies volgen. De luisteraars werd gevraagd om te transcriberen wat ze hoorden en er werd hen ook gezegd dat ze ‘vreemde en niet-bestaande woorden’ (“foreign and non-existing words”) mochten transcriberen. Het is echter meer dan waarschijnlijk dat het lexicon hier ook een rol heeft gespeeld: wanneer de luisteraar bijvoorbeeld het niet-bestaande ‘zees’ meent te horen, is de kans groot dat hij of zij toch ‘zes’ transcribeert, omdat dit laatste woord deel uitmaakt van het lexicon. Burgos zelf stelt inderdaad vast dat sommige luisteraars geneigd waren om te transcriberen wat ze dachten dat het woord was eerder dan wat ze effectief hoorden. Er treedt in het experiment, maar ook in de discussie, dus enige verwarring op tussen de concepten ‘perceptie’ (wat hoorden de luisteraars?) en ‘woordherkenning’ (waren ze in staat de individuele woorden te herkennen, ondanks eventuele afwijkingen van de norm?), wat in de context van dit experiment ook nog eens samenvalt met ‘verstaanbaarheid’. Hoofdstuk 5 behandelt dezelfde problematiek als hoofdstuk 4, maar rekruteert deze keer Nederlandstalige luisteraars via een meer

gecontroleerde sneeuwbalsteekproef. De resultaten liggen in de lijn van eerdere bevindingen. In de laatste studie, besproken in hoofdstuk 6, onderzoekt Burgos in welke mate de akoestische kenmerken van de klinkers van Spaanstaligen overeenkomen met hoe moedertaalsprekers de klinkers percipiëren. De vergelijking van statistische klinkerclassificaties gebaseerd op duur- en formantwaarden met menselijke klinkerherkenning gebaseerd op transcripties toont aan dat er grote overeenkomsten zijn, maar ook enkele verschillen die erop wijzen dat luisteraars in staat zijn om te gaan met grote variabiliteit in anderstalige spraak.

In het laatste hoofdstuk (hoofdstuk 7) tenslotte worden de belangrijkste meer algemene bevindingen door Burgos nog eens op heldere wijze naar voren geschoven. Zo loopt individuele variabiliteit zowel bij individuele leerders als tussen leerders onderling als een rode draad doorheen het proefschrift, waar ook naar wordt verwezen in de titel ('patterns of learner variation'). Hoewel er weinig wordt ingegaan op de oorzaken van de variabiliteit, is een interessante bevinding wel dat fonologische verwerving niet steeds hand in hand gaat met algemene taalontwikkeling. Uit verschillende studies in dit boek blijkt dat hoge algemene taalvaardigheid in het Nederlands geen garantie is voor een moedertalige uitspraak of hoge verstaanbaarheid. Dit leidt mij terug naar het concept van verstaanbaarheid, waarmee ik deze bespreking begon. Dat concept wordt steeds relevanter, nu verstaanbaarheid centraler is gaan staan in de formulering van doelstellingen binnen het vreemdetalenonderwijs (zoals in het Europees Referentiekader) en de moedertalige uitspraak als ultieme doelstelling vervangt. Wat in de dissertatie wat onderbelicht blijft is de relatie tussen een niet-moedertalige uitspraak, een vreemd accent ('foreign accent'), verstaanbaarheid ('intelligibility'), en begrijpelijkheid ('comprehensibility'). Hoewel deze begrippen in het boek hier en daar wel kort worden vermeld, wordt er niet dieper op ingegaan. Wanneer Burgos in de productiestudies spreekt over 'problemen met de Nederlandse uitspraak' is het soms onduidelijk wat ze bedoelt: uitspraak die 'foreign accented' klinkt, afwijkt van de norm of onverstaanbaar is? Als de luisteraars in de perceptiestudies het doelwoord transcriberen, dan wil dit zeggen dat het woord verstaanbaar is, maar het betekent daarom niet dat ze afwijkingen (bijvoorbeeld betreffende de klinkerduur) niet opmerken. Door hun exclusieve focus op de perceptie van geïsoleerde, individuele woorden kunnen de studies bovendien weinig zeggen over hoe verstaanbaar de spraak van Spaanstalige leerders in authentieke communicatieve contexten is. Burgos merkt terecht op dat fonologie in standaard modellen van taalvaardigheid, zoals in het ERK, geen belangrijke rol speelt, hoewel tweedetaalfonologie cruciaal is voor de verstaanbaarheid en dus voor zinvolle interacties.

Samenvattend is dit een indrukwekkend en goed geschreven proefschrift, dat interessant is voor onderzoekers die werken rond zowel perceptie als productie van anderstalige spraak. Dankzij de heldere beschrijving van de klanken van het Nederlands en het Spaans is het boek ook toegankelijk

voor wie deze talen niet spreekt. Methodologisch bevat het bovendien verfrissende ideeën voor het verzamelen van perceptuele data bij een grote groep naïeve moedertaalsprekers. Zeker wanneer de ‘auris populi’ of de ‘oren van het volk’ zouden worden ingezet voor het beoordelen van meer authentieke spraakdata, lijkt deze methode beloftevol. Burgos gaat soms diep in op de details van verschillende klinkers om specifieke hypothesen te verifiëren, maar weet steeds op het juiste moment weer uit te zoomen om de lezer zo het overzicht te laten bewaren. Tot op heden is er bijzonder weinig onderzoek gevoerd naar de fonologische verwerving van het Nederlands door anderstalige sprekers. Dit is een opvallende lacune, aangezien de groep anderstaligen die Nederlands leren zowel in Nederland als in België aanzienlijk groter wordt. Een aspect van onderzoek waar recent steeds meer aandacht naar uitgaat is onderzoeksdatamanagement (‘research data management’ of RDM), het structureren en bewaren van onderzoeksdata voor gebruik door andere onderzoekers. Het zou dan ook mooi zijn als de gesproken data geanalyseerd in deze dissertatie ook voor andere onderzoekers beschikbaar worden gesteld. Gezien het bijzonder beperkte aantal studies naar de fonologische—en zelfs meer in het algemeen de linguïstische—kenmerken van het Nederlands als Tweede Taal, kunnen we de komst van dit boek, met zijn grondige analyse van de Nederlandse spraak van Spaanstalige leerders, dan ook alleen maar van harte toejuichen.